

A mi falunk Csátalja

„Azért vagyunk a világon, hogy
valahol otthon legyünk benne.”
(Tamási Áron)

A *mi falunk Csátalja*. 2001-ben ezzel a címmel jelent meg Dr. Vágvölgyi Ferenc monográfiája. A kiadvány a település kezdetétől 1947-ig igyekszik bemutatni a községet.

1985-ben kerültem Csátaljára. Már az első pillanatban megkedveltem és éreztem, tudtam, hogy itt jó helyen vagyok. Ma is vallom, hogy nincs szebb település a környéken.

A falu központjában található egy gyönyörű park, a templom, az emeletes iskola, annak falán ifj. Éber Sándor alkotása, melyen egy fa is látható, annak lombkoronája a történelmi Magyarországot ábrázolja. A templomban egy különleges Szent Vendel festmény látható. Az anyakönyvi bejegy-

zések szerint valószínűleg még az első német betelepülők hozták magukkal óhazájukból, mely a temető kápolnából került mostani helyére. A templom előtt felújított szoborcsoport, mellette fekete márvány emlékmű, rajta az elhurcolt csátaljai németek névsora.

Csátalja nagy múltú dél-alföldi kistelepülés, nevével 1543-ban találkozunk először Bács-Bodrog vármegye dézsmajegyzékében. Lakóinak száma nem éri el az 1500-at. A falu Bajától délre, 20 km-re található. Szelős, tágas, szinte mértani pontossággal megtervezett utcái, egyedülállóan szép parkja ámulatba ejtheti az ide látogatót. Itt együtt él az eredetileg ide telepített német nemzetiségű őslakosság, valamint a bukovinai székelyek és felvidékiek.

A II. világháború végén 61 bukovinai székely család érkezett a falu-

A csátaljai római katolikus templom

ba. 1946-ban több mint ezer csátaljai svábot telepítettek ki Németországba. 1947-ben – a magyar-szlovák lakosságcsere részeként – felvidéki magyarokat telepítettek Észak-Bácskába, így Csátaljára is. A falu befogadta a régi Magyarország legkülönbébb vidékeiről érkező magyarokat.

A parkhoz érve a székely kapun át tárul elénk az elődeink emlékének adózva felállított Trianoni emlékmű, melyet Kovács Antal polgármester megálmodott, megtervezett, és el is készítette azt. Az avatónapságra 2007-ben került sor. Azóta minden év június 4-én itt emlékezünk a történelmi Magyarország feldarabolására, a nemzetcsönkítés napjára.

Ebben a gyönyörűséges, hatalmas gesztenyefákkal övezett parkban kopjafák is emlékeztetnek a múltra. A felvidékiek is állítottak egyet, adományból, a másikat a székelyek betelepítésének évfordulójára készítette a község

Az iskola

Székely kapu a Trianoni emlékművel

önkormányzata, és itt áll a millenniumi kopjafa is. A játszótéren esztétikus fajtékok várják a gyerekeket.

A település egyik legöregebb épületében található a községi könyvtár, és itt kaptak helyet a hagyományörzők (székely és német szoba, iskola-múzeum).

Falujáró séta során látható a rendezett, szép óvoda hatalmas játszókerttel, ahol most 30 fő alatt van a gyerekek száma. Az általános iskola nyolc osztályában 77 diák kezdte meg a tanévet. (Van egy 1986-os adat, mely szerint akkor 203 fő járt iskolába.)

Elképzelni se tudjuk, hogy ne legyen iskolánk. A megtartására vannak próbálkozások, pl. polgármesterünk előadót hívott annak megismertetésére, hogyan működik a nevelőszülői hálózat. Van is eredmény, de még több gyermek kellene a faluba.

Büszkén mondhatom el, hogy mindig jó híre volt a csátaljai iskolának. Bajai továbbtanulásnál a gyengébb tanulókat is mindig szívesen felveszik, mert tudják, hogy azok megállják a helyüket, jól teljesítenek.

A faluban orvos, fogorvos, idősek nappali otthona, takarékszövetkezet, posta, fiók gyógyszertár, sőt még szépségszalon is található. Mondhatnánk, városi színvonal. Ami hibádzik – s ezzel nem vagyunk egyedül a környéken: az a súlyos munkanélküliség.

A néhány helyi földes gazda pár embert képes foglalkoztatni, döntő többségben idényjelleggel. A helyi

intézmények, egy-két személyes vállalkozások (élelmiszerbolt, TŰZÉP telep, fodrász) nem oldják meg a munkanélküliséget az állam által biztosított közmunkával sem. A Bajára ingázók száma sem jelentős, hiszen a vidéki dolgozóknál szívesebben fogadják a helybelieket. A polgármester és a testület kitartóan próbálkozik a munkahelyteremtéssel. Korábban egy biomassza-erőmű tervezése volt napirenden, mely nem sikerült. Jelenleg egy savanyító üzem létrehozása tartja lázban a helyi képviselő-testületet és a lakókat. Nagy reményeket táplálunk a leendő új beruházás iránt.

Munkahely, megélhetés hiányában a fiatalok és középkorúak külföldön (Németország, Ausztria, Anglia) vállalnak munkát. Összeírtam ma-

gamnak, hányan mentek el a faluból mostanában. 95 személy – és nem biztos, hogy mindenkit feljegyeztem. A település 650 lakóházából kb. 70 üresen áll. Újabban külföldiek: németek, svájciak, hollandok vásárolnak meg egy-egy épületet. Ennek pozitív hatása csupán csak annyi, hogy felújítják, és nem omladozik tovább.

A községben visszatérő idegenforgalmi – szabadtéri rendezvények: június 4-én megemlékezés a Trianoni Békediktátum évfordulójáról, az évtizedek óta megtartásra kerülő községi Majálisok, a Ponty Kupa halfőző versenyek, valamint a Falunapok és pörköltfőző versenyek minden év szeptemberének első szombatján.

2013 őszén került átadásra a felújított Könyvtár, mely korszerűségével, kényelmével több programnak ad otthont.

2014-ben a Művelődési Házat is sikerült felújítani. Az intézménynek hatalmas fedett terasza van, mely az idegenforgalom, turizmus alappillére lehet. Az épületben egy mini konditerem működik, ami igen népszerű.

Évek óta kiemelt tevékenység a helyi születésű vagy kötődésű amatőr művészek felfedezése, munkáik megismertetése. Kilenc tehetséges festővel és egy háromkötetes költővel is büszkélkedhetünk. Állandó kiállítás készül Lőrincz Gergely székely témájú festményeiből és Heitz József 92 éves fényképész-mester 60-70 évvel ezelőtti fotóiból.

A Községi Önkormányzat gondozásában működő nagy múltú szakkö-

Csátaljai Székely Népdalkör fellépése

Betlehemes

rök, klubok adnak programot fiataloknak, időseknek egyaránt.

A Csátaljai Székely Népdalkör 1975-ben alakult 35 taggal. Idén ünnepli fennállásának 40 éves jubileumát. Lelkes, énekelni szerető nők és férfiak hozták létre, akik célul tűzték ki a székely népdalok gyűjtését, megtanulását és továbbadását a következő nemzedékeknek. Vallják, hogy ezek a Bukovinából származó székely népdalok a népi hagyományunk különleges gyöngyszemei. Népdalaik magukba foglalják egész magyarságunk történetét. Műsoraikon elsősorban székely népdalok szerepelnek, de énekelnek népdalfeldolgozásokat, kórusműveket és egyházi zenét is. Nagy sikerrel vitték színre a bukovinai székely (istensegítsi) betlehemes játékot, melyet minden évben, karácsony táján előadnak itthon, valamint a megyében, a szomszédos megyékben és a Nemzetközi Betlehemes Találkozón. Az általuk megtanult és énekelt népdalok száma több mint 200. Az eltelt 40 év alatt több mint 300 fellépésük volt: elsősorban idehaza, valamint a környező településeken, a megye városaiban, valamint a fővárosban többször is. A külföldi helyek közül Szlovákiában, Romániában, Ukrajnában, Szerbiában, Lengyelországban fesztiválokon, népnepélyeken szerepeltek nagy sikerrel. A szlovákiai Alsószeli Magyar Dalkörhöz sok éves barátság köti a Csátaljai Székely Népdalkört, mely mára testvértelepülési kapcsolattá bővült. 1997-ben egy újabb barátság alapjait rakták le az

erdélyi Dicsőszentmártonban az ottani magyar énekkarral, mely ma is tart. Felejthetetlen közös műsorokat adtak a szintén erdélyi csernakeresztúri hagyományörző együttessel is. Többször vendégszerepeltek legújabb testvértelepülésünkön, a délvidéki Bácsgyulafalván. A sok fellépés, a rádió és a tv jóvoltából nemcsak a szűkebb környezet, hanem a megye, sőt az egész ország nyilvánossága elé léptek. Négy saját CD-vel is büszkélkedhetnek. A Csátaljai Székely Népdalkör tulajdonosa a Népművelési Intézet által adományozott Nívódíjnak (1992), a Csátalja Községért Emlékéremnek, a Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége által adományozott Sebestyén Ádám díjnak (1996), a Bács-Kiskun Megye Kisebbségeiért kitüntetésnek (megosztott 1996) és a Bács-Kiskun Megye Közművelődésért Díjnak

(2008). Többszörös „arany” fokozatú minősítéssel rendelkeznek. A kórus vezetője megalakulástól kezdve Takács Mátyás ének-zene tanár, nyugalmazott iskolaigazgató.

A Csátaljai Díszítőművészeti Szakcsoport 1963-ban 37 taggal alakult. 2013-ban nagyszabású helyi kiállítással ünnepelte meg fennállásának 50. évfordulóját. Az eltelt fél évszázad alatt elvitték Csátalja hírnevét a megyében, az országban, sőt határainkon túlra is. Elsősorban eredeti erdélyi és székely minták felhasználásával szálán varrott hímzéseket készítenek magas színvonalon. Munkáik egy része Lengyel Györgyi: Kézimunka hímzések gyűjteménye című könyvében is megjelent. Számtalan kiállításról hoztak el első helyezést, s megannyi elismerést. Többek között 1982-ben részt vettek Gyöngyösön a III. Országos Szövetkezeti Kiállításon, ahol megkapták a SZÖVOSZ nívódíját. 1985-ben munkáik a Művelődési Intézet közreműködésével Németországba is eljutottak. Hímzéseiket a Néprajzi Múzeumban is kiállították. 1992 óta rendszeresen részt vesznek a Békéscsabán megrendezésre kerülő Országos Textiles Kiállításon. Minden alkalommal előkelő díjjal térnek haza. 2006-ban egyházi kategóriában III. helyezést értek el. (I-II. helyet nem adtak ki.) 2008-ban a XI. Országos Textiles Kiállításra „Az esküvő textíliái” témakörben küldték el pályamunkáikat, mintegy 20 darabot. Előkelő III. díjban részesültek a rangos versenyben. A hímző asszonyok megmutatták, hogy az emberi élet fordulóin, ünnepein és hétköznapjain

Díszítők munka közben

Székely gyermektáncscsoport

milyen szép hímzett, varrott tárgyakkal tudjuk körülvenni magunkat, hogy így módon is melegebbé, otthonosabbá, egyénivé tegyük környezetünket. Rendszeres kiállításainkkal elősegítik a helyi lakosság művészeti nevelését, ízlésének fejlesztését, a bukovinai székely hagyományok ápolását. Remekműveik nagyon szép díszei a csátaljai római katolikus templomnak, illetve helyi közintézményeinknek. A szakör irányítói Szelle Erzsébet, majd Lőrincz Istvánné, Müller Magdolna, s 2013. június 1-től Horváth Józsefné. A tagok közül hárman elvégezték a két éves C kategóriás díszítőművészeti szakkörvezetői tanfolyamot. Az új szakkörvezető nemrég kétéves OKJ-s tanfolyamot fejezett be Békéscsabán. A tagok közül Tamás Menyhértné és Lőrincz Istvánné népművészet mestere címmel rendelkezik. Dicséret illeti az asszonyokat, akik szeretetet, elhivatottságot éreznek e művészet iránt. Elismerés nekik, hogy volt és van erejük, kitartásuk ennek a szép munkának a megszervezésére, összefogására. Céljaik között szerepel ezt a tudást átadni a következő nemzedékeknek, hogy ne haljon ki ez a csodálatos népi művészet. Mert csak így maradhatnak fenn az ősök által megálmodott szép motívumok. Ennek érdekében minden héten, szerdánként gyermek díszítőművészeti szakkört tartanak az érdeklődő iskolai tanulóknak. A csoport kiérdemelte a falu által adható legnagyobb elismerést, a Csátalja Községért érmet. 2013-ban a fél évszázados jubileum alkalmából pedig megkapták a Buko-

vinai Székelyek Országos Szövetsége által alapított Sebestyén Ádám díjat. 2014 őszén bekapcsolódtak a Nemzeti Művelődési Intézet „Újra öltünk, örökítünk” programjába.

Az Egészséges Életmód Klub 26. éve működik töretlenül. Tagjainak többsége az eltelt idő alatt nyugdíjas korú lett. Nemrég nevet is változtattak – a csoport Nyugdíjas Életmód Klub néven folytatja tovább tevékenységét. Összetétele: főként nők, mintegy 60-70 fő. Programjaik között szerepelnek ismeretterjesztő előadások, egészséges ételek készítése, gyógytorna, kirándulások, zenés estek. Egy évvel ezelőtt egy nótakör is kiött a csoportból. Szívesen lépnek fel helyi és vidéki rendezvényeken. A klub létrehozója és fáradhatatlan vezetője Kubatov Antalné.

A Csátaljai Székelyek Baráti Köre a faluban élő székely és rokonérzelmű

embereket fogja össze. A gyerekek bukovinai székely táncokat tanulnak. A Csátalján élő székelyek a bukovinai Istensegítség községből származnak. Ennek emlékére, hagyományteremtő szándékkal minden évben megrendezi Csátalján az „Istensegítség búcsú”-t és a székely-bált. A székely kör tevékenységét Nászainé Fazekas Franciska fogja össze.

(Az első országos bukovinai székely találkozóhoz községünk volt a házigazdája még 1992-ben, amikor is kétezer bukovinai székely sereglött össze a faluban.)

A német hagyományok ápolásaként korábban német nemzetiségi gyermektánc csoport is működött, majd több mint tíz év sikeres tevékenység után megszűnt. Nagy örömeinkre az elmúlt év őszén újra indult az oktatás az óvodában. A táncot Németh László, a helyi Német Önkormányzat elnöke tanítja, ismételt.

A működő szakkörök azt bizonyítják, hogy a különböző nemzetiségekhez tartozó falubeliek – a korábbi elmentétek, a múlt ellenére is – szívesen járnak egymás társaságába, látogatják egymás rendezvényeit.

2013 nyara óta működik Csátalján a Helyi Értéktár Bizottság, melynek kézzelfogható eredményei is vannak. A Bukovinai székely Istensegítség Betlehemes Játék és a Bukovinai székely szalán varrott hímzés – javaslatunkra – bekerült Bács-Kiskun megyébe a Nemzeti értékek közé.

SZANYINÉ SZABÓ KATALIN Wlassics Gyula-díjas közművelődési szakember. 1986-2013 között a csátaljai Művelődési Ház vezetőjeként a falu kulturális életének szervezője. Munkája mellett megszerezte a művelődésszervezői diplomát a Pécsi Tudományegyetemen. Hosszú évek óta tagja Csátalja Község Önkormányzatának. A testület 2013-ban a Helyi Értéktár Bizottság elnökének választotta. Fáradhatatlan a községért, a lakosságért, a kulturális élet fellendítéséért végzett munkában. Közösség-összetartó kapocs. Minden korosztály számára szervezett kirándulásokat, színházlátogatásokat, felkarolta a helyi tehetségeket és munkáikat megismertette a falu lakosságával. Közreműködött a testvértelepülésekkel való kapcsolattartásban. Számos hazai és határon túli népdalkör, néptánc-csoport, együttes, művész fordult meg Csátalján – szervező munkájának köszönhetően. Olyan rangos események helyszínéül szolgált a település, mint a Duna-Menti Folklorfesztivál vagy az Országos Székelytalálkozó. Szívügyének tekint a hagyományörző csoportok munkájának támogatását. Aktív szerepet vállalt a falumonográfia sajtó alá rendezésében. Sok éven keresztül szerkesztette a Csátaljai Híreket. A Község Önkormányzata 2013-ban Csátalja Községért elismerésben részesítette.